

Секція РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК: ПРОБЛЕМИ, ПРОТИРІЧЧЯ, ПЕРСПЕКТИВИ

*Пашкевич М.С., д.е.н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства,
ДВНЗ «НГУ», м. Дніпропетровськ, Україна*

Соціально-економічний та екологічний розвиток України базується на розвитку економіки регіонів. З перших років незалежності в Україні приділялася увага регулюванню розвитку регіонів, про що свідчать спеціальні програми та законодавчі акти. Однак, й дотепер у наукових колах точаться дискусії з приводу тлумачення основоположних понять державної регіональної політики.

Існує два підходи до визначення сутності регіону: з одного боку це адміністративно-територіальне утворення, а з іншого - «територія, що являє очевидну спільноту, де є самобутність, визнання єдиних цінностей, економічна та соціальна подібність». В умовах інформаційного суспільства необхідно обґрунтувати визначення поняття «регіон» у контексті парадигми інформатизації регіонального регулювання для формування пріоритетів соціально-економічного розвитку регіонів України. Автором доведено необхідність введення понять електронний та віртуальний регіони. Електронний регіон – це територіальне утворення з наявною інформаційною інфраструктурою, за допомогою якої відбувається електронна взаємодія складових елементів цього утворення. Регіони, які не мають спільних кордонів та об'єднуються у інформаційному просторі для вирішення спільних проблем складають транскордонну мережу, яка є віртуальним регіоном.

Мета державної регіональної політики України від комплексної у Концепціях 1998, 2001 р.р. трансформувалась до суто економічної у чинній Стратегії регіонального розвитку 2006 р., і до суто соціальної у законопроектах про державну регіональну політику 2008, 2010 р.р. з введенням оціночного індексу людського розвитку у регіонах [1-2]. Ця мета досягається на основі подолання територіальної диференціації за соціальними, економічними та екологічними показниками для забезпечення збалансованого розвитку держави [3-4]. Навпаки, експерти Світового Банку стверджують, що протидіяти процесам нерівномірного розвитку регіонів недоцільно і неможливо, про що свідчить аналіз економічної активності за останні 200 років.

На підставі поєднання протилежних поглядів можна сформулювати принцип оптимальної замість тотальної конвергенції регіонів. Цей принцип

полягає у тому, що мета абсолютного міжтериторіального соціально-економічного та екологічного вирівнювання повинна трансформуватися у мету вирівнювання за «точками активності», при віддаленні від яких рівень розвитку території зменшується.

Згідно цього принципу кількість точок регіональної активності повинна бути достатньою для досягнення планових показників розвитку національної економіки в цілому. А відношення у розвитку між центром та периферією повинно бути приблизно однаковим в усіх точках регіональної активності країни. Під об'єктом державної регіональної політики розуміють територію держави, діяльність з розвитку держави, відносини між регіоном та центром, розвиток проблемних регіонів, комплекс інтересів економічних суб'єктів, як «просторове узгодження».

На наш погляд, для врегулювання суперечностей у трактуванні об'єкту державної регіональної політики необхідно використовувати спектральний підхід, який, на відміну від існуючих, передбачає систематизацію та побудову ієрархії вище названих частин об'єкту. Розуміння суб'єкту державної регіональної політики трансформувалось від органів місцевої влади та самоврядування до учасників регіональних процесів, що розширило коло дійових осіб та створило платформу для спільного прийняття рішень, з одного боку, але з іншого – спричинило конфлікт інтересів.

Розглянемо тлумачення економічного зростання, сталого, соціально-економічного, регіонального розвитку. «Розвиток», як філософське поняття, – це незворотна зміна матеріальних та ідеальних об'єктів. Кількісні економічні зміни – це «економічне зростання», виражене показниками ВВП, ВВП, НД та ін. Основною концепцією сучасності стало формування економіки на засадах сталого розвитку. На основі узагальнення принципів та засад сталого розвитку, наведених у документах ООН, визначимо, що за змістом сталий розвиток – це зміни у суспільстві, які дозволяють задовольнити потреби нинішніх та майбутніх поколінь на основі забезпечення сталості навколишнього середовища, соціальної сталості та економічної сталості.

Зустрічаються критичні зауваження щодо концепції сталого розвитку. Серед контраргументів зазначено загрозу розбудови системи тотального контролю над наявними ресурсами замість їх збереження; відсутність оцінки наслідків процесів сталого розвитку; обмеження можливостей реалізації політики сталого розвитку внаслідок відсутності політичної волі та єдності; обмеження права приватної власності на ресурси; використання принципів політики сталого розвитку з метою встановлення розвинутими країнами контролю у країнах третього світу.

Не зважаючи на приведені зауваження, концептуальні засади сталого розвитку складають основу для визначення пріоритетів соціально-економічного розвитку регіонів країн світу.

У ході дослідження еволюції пріоритетів соціально-економічного розвитку регіонів України було встановлено, що у різні роки перегляд пріоритетів здійснювався на основі: 2 діючих концепцій та 1 проекту концепції 2008 р., які обґрунтовують особливості сталого розвитку населених пунктів та державного управління регіональною економікою; 9 стратегій, у т.ч. чинної державної стратегії регіонального розвитку до 2015 р.; 9 програм діяльності КМУ, у т.ч. останньої програми реформ до 2014 р.; 3 законах та 1 законопроекті щодо транскордонного співробітництва, стимулювання розвитку регіонів та засад державної регіональної політики. Це свідчить про постійну увагу на державному рівні до проблем розвитку продуктивних сил країни та регіональної економіки.

Аналіз, узагальнення, систематизація та порівняння пріоритетів розвитку регіонів згідно наведених вище документів дозволив зробити висновок, що процес визначення пріоритетів соціально-економічного розвитку регіонів України й дотепер ґрунтується на фундаментальних положеннях Концепції державної регіональної політики 2001 р., які залишаються незмінними.

З одного боку, це свідчить про послідовність регулювання регіональної економіки та реалізації державної регіональної політики в Україні, але з іншого – невирішеність вище наведених проблем протягом тривалого періоду часу свідчить про не достатню ефективність існуючих механізмів їх розв'язання, а також про необхідність пошуку нових методологічних підходів досягнення поставлених цілей та завдань.

На основі вище наведеного було зроблено висновок, що дослідженню підлягають процеси розробки, функціонування, моніторингу результатів та удосконалення механізмів регулювання регіонального розвитку. До них віднесено механізми управління еколого-економічною рівновагою регіональних процесів; оптимізації процесу бюджетного регулювання; формування кластерних територіально-виробничих утворень; механізми формування сприятливого регіонального інвестиційного клімату; механізми забезпечення сталого розвитку економіки регіону.

Список літератури:

1. Проект Закону України «Про засади державної регіональної політики» : за станом на 08.10.08 : (текст) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dbn.at.ua/publ/3-1-0-7>.
2. Ткачук А. Проект Закону України «Про засади державної регіональної політики» : за станом на 14.06.2010 : (текст) [Електронний ресурс] / А. Ткачук.

– Режим доступу : www.ssrđ.org.ua/content/ukr/events/new_regional_policy_Tkachuk_ua.ppt.

3. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» №2850–IV від 08.09.2005 : за станом на 10.06.2012 : (текст) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2850-15>.

4. Конституція України №254к/96-ВР від 28.06.1996 : за станом на 12.04.2012 : (текст) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=3&nreg=254%EA%2F96%E2%F0>.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕВОЇ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ЕКОНОМІКИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

*Агій Я.Ю. к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна*

Сучасний стан розвитку економіки Закарпатської області визначається галузевою та територіальною структурою. Галузеву структуру промисловості можна охарактеризувати як кількісне співвідношення між окремими галузями та певні взаємозв'язки між ними.

Територіальна структура – це сукупність стійких зв'язків між елементами об'єкта. Е.Б. Алаєв під «територіальною структурою народного господарства» розумів розподіл народного господарства на функціонально відмінні між собою спеціалізовані територіальні частини, які в сукупності складають взаємопов'язану систему [1].

До окремих елементів територіальної структури господарства відносяться території пріоритетного розвитку, особливих умов фінансування, території прикордонного співробітництва, спеціальні (вільні) економічні зони тощо. Кожен з цих територіальних господарських елементів характеризується певними особливостями господарювання і виступає специфічним територіальним господарським комплексом. Розглянемо особливості зміни територіальної структури населення як найбільш активного суб'єкта економічної системи, а також виробництва продукції провідних галузей господарства та видів економічної діяльності у ретроспективі та у перспективному періоді.

Провідна роль у розвитку господарства належить головній продуктивній силі – людині. Її фізична здатність, інтелектуальні здібності, фахова підготовка та економічна активність є визначальним у розвитку, розміщенні та